Boekselen is creatief werken in en met oude boeken. Iedereen kan het!

Dit boek beschrijft stap voor stap hoe je een uitgelezen boek verandert in je eigen creatieve speeltuin, ook als je niet creatief bent. Boekselen is spelen, maar ook ontspannen en naar jezelf kijken. Het is heerlijk om allerlei technieken te gebruiken in een afgedankte oude roman, helemaal voor jezelf. Het is altijd goed.

Pas op, het boekselvirus is aanstekelijk...

Over de auteur

Loes Vork (1969) is neerlandica en woont en werkt in Gouda. Creativiteit, aandacht en verbinding lopen als een rode draad door haar werk als communicatiestrateeg en social media trainer. Maar zeker ook door haar uit de hand gelopen hobby's zoals boekselen, journalen, stempels maken en tekenen. Ze houdt het graag nuchter, praktisch en vrolijk. En ze is gek op boeken!

ISBN 9789083020112

Uitgelezen

Boekselen: verander een boek in je eigen creatieve speeltuin

Loes Vork

Uitgelezen

Boekselen: verander een boek in je eigen creatieve speeltuin

Loes Vork

Geboekseld door Loes Vork

Uitgelezen
Bokselen: verander een boek in je eigen creatieve speeltuin

Eerste druk, september 2019

Colofon
Uitgeverij Het Verschil, Gouda
Titel: Uitgelezen
Ondertitel: Boekselen: verander een boek in je eigen creatieve speeltuin
Auteur: Loes Vork
Illustraties: Loes Vork
Fotografie: Oscar van der Wijk Fotografie en Francis Frionnet Fotografie
Begeleiding: Hanny Schoonderwoerd, Mijn verhaal in klare taal
Correctie: Nelleke de Jong, berg in de polder
Vormgeving: Emmy van Harskamp, Dotter Design
Druk: Ray Kruithof Kremer, Deltaprint
ISBN: 97 89083020112

Alle rechten voorbehouden. Wanneer je tekst en/of afbeeldingen zou willen gebruiken, neem dan contact op met de auteur via loes@vorkcommunicatie.nl.

Inhoud

Wat is boekselen 5
Beginnen met boekselen 7
Verder met boekselen 37

VERHALEN
Je hebt toestemming 9
Te mooi 11
Blablabla 13
Doe ik het wel goed? 16
Hoe ik begon met boekselen 38
Ik houd van boeken 44
'Ik kan niet tekenen' 48
Gelukwens 50
Zelf doen 52
Iets moois zien 58
Richtingen en kleuren 60
Wachtwoord 64
De moeilijke vraag 68
Vertel 74
Vreemde dromen 80
Boeken zijn vrienden 82
Moeten 85
Gebutste kluts 86
In de knopen 89
De komst van de kauwtjes 90
Bel me niet 95
Verbinding 99
Groeistuipen 102
Woorden die het gevoel bereiken 110
Je kan werkelijk blinken 113
Efelcustiek 114
Het gaat (niet) over 116
Vallen en vinden 120
Complimenten ontvangen 122
Doe alles waardoor je je beter voelt 124
Misgelukt! 126

OPDRACHTEN
Zoek een boek 10
Test, test 12
Dambordboeksel 14
O-tjes 18
Woorden uitlichten 20
Stralen tekenen 22
Naamboeksel 27
Woorden voor een nieuw verhaal 28
Woorden verbinden 30
En nu... los! 34
Visitekaartjes boekselen 43
Tijdschriftsilhouet snijden 46
Bestek boekselen 49
Invullen maar 55
Bloem 59
Quote boekselen 65
Dubbelschrift 66
Handschriftletter 67
Woorden knippen 70
Labyrint boekselen 76
Droomwolkjes 81
Zenboeksel 84
Knippen, als je niet kunt tekenen 92
Foto met doorkijkje 94
Woorden in beeld 96
Kaarten met een boodschap 100
Patronen tekenen 104
Patroonvariaties 108
Eieren 112
Muurboekselen 115
Bloemen en bladeren 121
Strepen maar 123

MATERIALEN
Fineliner 12
Ecoline 13
Aquarelpotlood 27
Aquabrush 27
ATC's 38
Swap 40
Creatief Contact 41
Art Journal 42
Snijmachine 43
Lichtbak 44
Silhouet 46
Sketchcrawl 48
Durf te tekenen 49
Acrylverf 51
Sjablonen 54
Altered books 61
Viltstift 62
Copic marker 63
Handlettering 65
Lijm 71
Potlood 80
Droedelen 83
Zentangle 84
Pincetschaar 92
Found poetry 98
Complementaire kleuren 108
Gesso 112
Blackout 123

Bronvermelding en auteursrechten 129
Meer boekselen 130
Dank 132

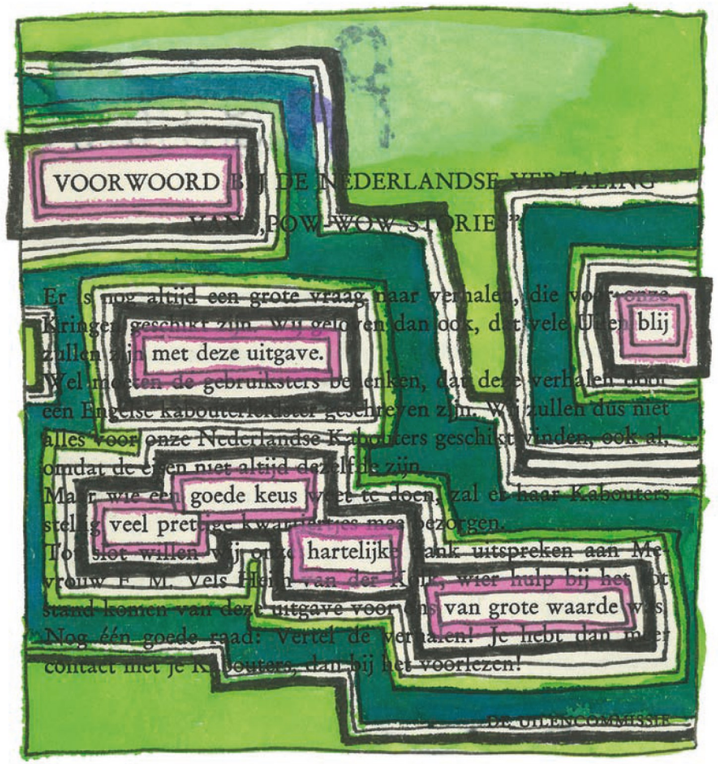

Wat is boekselen

'Boekselen' is een samenvoeging van de woorden 'boek' en 'knutselen'. Ook 'spelen' zit erin. Ik gebruik het zelfbedachte woord voor alles wat je met en op boekpagina's kunt doen. Het zijn bestaande technieken maar dan in een boek, zoals tekenen, schilderen, schrijven, handletteren, *journalen*, *altered text* en *found poetry*. Maar bijvoorbeeld ook vouwen, stempelen, *scrappen* en kaarten maken.

Boekselen is spelen en uitproberen. Tegelijkertijd is het ontspannen, verwerken en naar jezelf kijken. Het is heerlijk om allerlei technieken te gebruiken, helemaal voor jezelf. Het hoeft niks te worden, alles is goed. Het toeval speelt met je mee en bezorgt je verrassende cadeautjes.

Dit boek beschrijft stap voor stap hoe je een uitgelezen boek verandert in je eigen creatieve speeltuin, ook als je niet creatief bent of denkt dat je niet kunt tekenen. Het is een hobby waar je geen dure materialen voor nodig hebt. Een afgedankt boek, een pen, potloden of stiften, een schaar, lijm: je hebt het waarschijnlijk al in huis. Je kunt meteen beginnen.

- In Beginnen met boekselen vind je een serie oefeningen waardoor je stap voor stap kennismaakt met de verschillende kanten van het boekselen. Het is handig om dit hoofdstuk in de beschreven volgorde door te nemen.
- Als je eenmaal weet hoe het werkt, ontdek je zelf vast nog weer nieuwe mogelijkheden. Verder met boekselen bevat vele voorbeelden en oefeningen om je op extra ideeën te brengen.
- Tussendoor vind je persoonlijke verhalen waarin ik vertel wat boekselen voor mij betekent. Boekselen is voor mijzelf een fijne techniek om tot rust te komen. Het is mijn plek voor zelfbeschouwing, troost, oefening en inspiratie; mijn creatieve 'zelfhulpboek'.
- In aparte blokjes vind je uitleg over de gebruikte termen, materialen en technieken.

Veel plezier!

Weet jij dat?'

'Ik weet het niet, meneer.'

'Weet je het echt niet?'

'Ik heb geen informatie,' zegt Thoma.

Mariamma doet de deur voor Thoma open met een afwezige glimlach die hem even in genegenheid hult alvorens ze afdwaalt naar de andere mensen die hier niet zijn. Zij bestaan in een andere tijd, toen ze jong was en mensen zo belangrijk voor haar waren dat ze nog steeds alles weet wat ze haar verteld hebben. Nu, na al die jaren, zegt ze eindelijk wat terug, en waarschijnlijk reageren zij weer op haar, ver weg en alleen rondzwervend in hun uitgestrekte rubberbossen: soms lachen ze om haar herinneringen, soms kijken ze net zo boos terug.

Unni had tegen Thoma gezegd dat hun moeder een Afwijking had en dat die ook een naam had, alsof het feit dat die een naam had heel goed nieuws was. Thoma weet de naam niet meer die Unni had genoemd. Het was een gewichtig klinkende naam, maar wel erg mannelijk. 'Het is niet ernstig, Thoma, een heleboel mensen die deze afwijking hebben, zijn volkomen gelukkig.'

Ze staat in de keuken. Haar sari is aan één kant opgetrokken, de zoom op haar taille gekroopt, en Thoma ziet een langwerpige strook van haar indrukwekkende blote dij. Zowel vrouwenbeen ziet hij alleen maar thuis. Mariamma, haar lippen naar binnen gekruld, heeft een vermanende vinger geheven naar het kastje boven haar hoofd. 'Ammamol Chacko,' zegt ze: ze roept Ouseps moeder weer. 'Jij vond mijn thee dus niet lekker. Jij en je negen stomme dochters, jullie zitten met elkaar te smoezelen en te giechelen over mijn thee. Jullie zeggen tegen de lucht: "Dit kopje thee is door Mariamma gezet, deze thee is gezet door een doctoraandus in de economie." En dan lachen jullie met z'n allen.'

46

Beginnen met boekselen

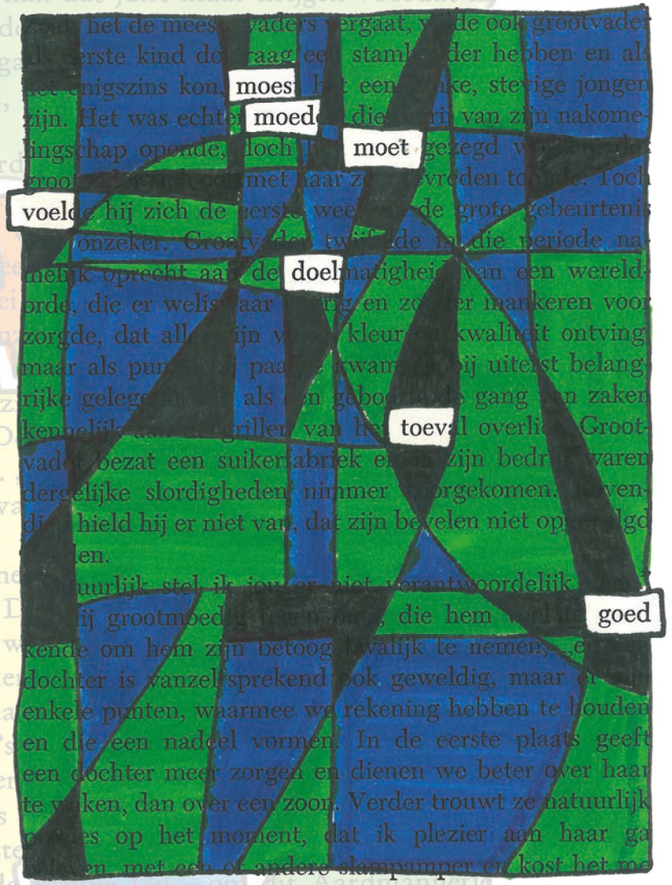

Je hebt toestemming

Ik ben heus wel netjes opgevoed ;-). Dus ook ik heb geleerd dat je niet mag schrijven of tekenen in een boek. Ik houd van boeken en heb er groot respect voor. Boeken die me raken, koester ik. Of ik breng ze met pijn in het hart (en ongeschonden!) terug naar de bibliotheek.

Maar er is een categorie boeken die niemand meer wil lezen. Boeken die gedateerd zijn, zoals streekromans uit een bepaalde periode of verouderde atlassen. Boeken die beschadigd zijn, versleten of afgeschreven. Informatieve boeken die zijn ingehaald door nieuwe ontwikkelingen. Boeken die zelfs op de rommelmarkt niet verkocht worden en aan het einde van de dag in de papiercontainer verdwijnen.

Hierbij verleen ik je toestemming om te schrijven en tekenen in jouw uitgelezen boek.

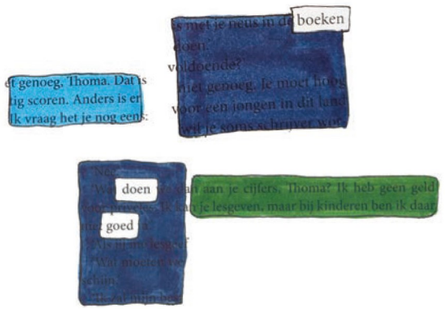

OPDRACHT

Zoek een boek

Boekselen kan in allerlei soorten boeken. Een gewone roman met papier dat ruw aanvoelt is prima om in te schrijven, tekenen en kleuren. Kinderboeken zijn ook fijn, met of zonder afbeeldingen. Omdat je ook met de woorden gaat spelen, zijn informatieve boeken met een zakelijke inhoud wat minder geschikt. Sommige boeken zijn gemaakt van glad, glimmend papier waarop je stiften misschien niet goed werken. Dat is een kwestie van uitproberen.

Ik gebruik graag afgeschreven boeken van de bibliotheek omdat die een stevige kaft hebben. En ik kijk naar de manier waarop het boek gebonden is. Van ingenaaide boeken raken de pagina's niet snel los en je kunt het boek goed open leggen om in te werken. Deze boeken herken je doordat je katernen ziet als je op de rug kijkt.

Ieder boek heeft zo zijn eigen mogelijkheden. Sommige boeken hebben veel witte ruimte om de tekst heen, zoals dichtbundels en boeken over mindfulness. Wanneer de letters klein zijn en de regels dicht op elkaar staan, is het wat lastiger om met de woorden te spelen en ze te verbinden met paadjes tussen de woorden door.

Te mooi

Ik stond eens kwijlend bij een tafel vol ouderwetse kinderboeken, die ik echt té mooi vond om te verboekselen. Aan het einde van de middag kwam een vrijwilligster van de boekenmarkt met een doos naar me toe. Ze vertelde dat vrijwel alle overgebleven boeken naar de gemeentewerf werden afgevoerd. Over een half jaar zou er weer een boekenmarkt zijn, maar het goede doel kreeg zó veel boeken aangeboden dat ze alleen de antiquarische boeken konden bewaren. Zo ging ik alsnog naar huis met die oude, prachtig geïllustreerde kinderboeken. Op een dag durf ik ze te gebruiken...

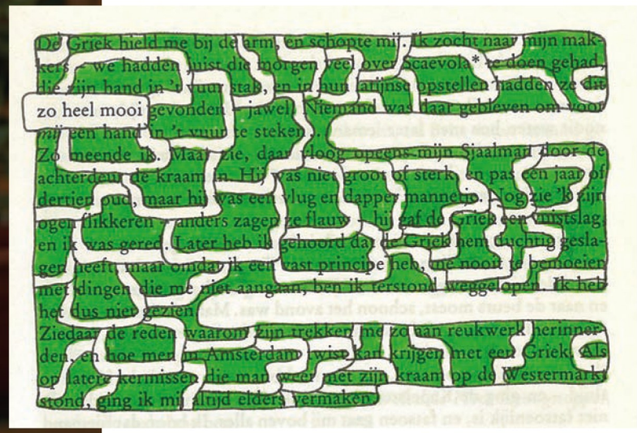

OPDRACHT

Test, test

Boeken worden van verschillende papiersoorten gemaakt en iedere soort gedraagt zich anders. Soms is het papier poreus en lopen de kleuren dwars door een of meerdere pagina's heen. Of de kleur van je stift verandert. Het is fijn om dat van tevoren te weten, en daarvoor dient de testpagina.

Het maken van een testpagina is bovendien een fijne manier om je allereerste, spannende pagina van een nieuw boekje te vullen. Het kan namelijk niet mislukken en het ziet er gewoon leuk uit. Op deze manier kun je ook meteen testen welke fineliners, pennen en stiften watervast zijn en welke niet.

Teken vakjes met potlood of watervaste fineliner, evenveel als de kleuren van je verfdoos of het aantal stiften in je etui. Vul ieder vakje met een kleur en noteer eventueel de namen of nummers erbij. Of teken kleine vakjes of cirkels met alle soorten pennen en stiften die je hebt, en bewerk ze daarna met een penseeltje met water. Bij de niet-watervaste zie je soms een interessante kleur verschijnen bij het uitlopen!

FINELINER

Een fineliner is een zwarte of gekleurde stift met een heel dunne punt. Soms staat de maat erop, bijvoorbeeld 0,5 mm of 2 mm. In plaats van een fineliner kun je ook een pen of vulpen gebruiken.

Wanneer de inkt van je fineliner, pen of stift waterproof of permanent is, vloeit ze niet uit als je daarna natte materialen eroverheen gebruikt. Niet-watervaste inkten vloeien dus wel uit, en het kan erg leuk zijn om dat effect expres te gebruiken. Je fineliner is watervast (permanent, waterproof) als dat erop staat. Als er niks op staat kun je er vrijwel zeker van zijn dat hij niet watervast is.

Blablabla

Sommige mensen zijn eindeloos aan het woord zonder iets zinnigs te zeggen. Misschien is praten voor hen net zoiets als ademhalen; denken ze dat het met je afloopt zodra je ermee stopt. Als ik moe ben kan ik er extra slecht tegen. Geklets op het werk, geklets in de trein, geklets op de radio, geklets in de achtertuin...

Nu ik toch ergernissen aan het verzamelen ben, kunnen de loze verkooppraatjes (webinars!) er ook wel bij. Of van die e-books die met veel tamtam worden aangekondigd, maar waarvan de inhoud na het afstaan van je contactgegevens voor nog meer verkooppraatjes flinterdun blijkt te zijn.

Blablabla... Er is inderdaad genoeg gezegd. Ik doe niet erg mijn best voor dit boeksel, schrijf snel met de stiften die toevallig voor mijn neus liggen. Gifgroene ecoline is mijn keuze om de boel af te maken. Blijkt een van de stiften niet watervast te zijn. Nou ja, het was toch maar geklets.

ECOLINE

Ecoline is een vloeibare aquarelverf die je kunt kopen in glazen potjes. De transparante, heldere kleuren zijn gemakkelijk te mengen en te verdunnen met water. Je verwerkt het met een kwast of kroontjespen of je vult je sprayflacon of aquabrush ermee. Er zijn ook kant-en-klare ecoline brushpennen verkrijgbaar.

Ecoline is niet watervast. Als het is opgedroogd kun je het later opnieuw nat maken en er verder mee werken. Wanneer je ecoline op een boekpagina gebruikt en daarna op de achterkant ook een natte techniek toepast, kunnen de kleuren aan beide zijden alsnog gaan doorlekken.

Ecoline is ook niet lichtecht. Maar in je boekselboek dat meestal dicht zit, blijven de kleuren mooi.

Dambordboeksel

Omdat ik het toeval graag uitnodig, werk ik meestal kriskras in mijn boekselboeken. Ik sla het boek zomaar open en ga aan het werk. Wanneer je met opzet een pagina zoekt met bepaalde woorden, beland je in eindeloos bladeren en twijfelen. Dat schiet niet op, zeker niet nu we beginnen met wat snelle oefeningen om erin te komen.

Dus: sla voor dit eerste boeksel je boek ergens open en teken met een pen, stift of fineliner een kader op je pagina.

Het maakt niet uit hoe je dat kader tekent. Je kunt het precies aanpakken met liniaal en geodriehoek, of iets tekenen uit de losse pols. Je kunt een groot kader om de tekst heen tekenen, of over de tekst heen. Je kunt het kader maken van rechte of kronkelende lijnen, of een patroon tekenen dat als kader dient. Het is jouw boekselboek en het is allemaal goed.

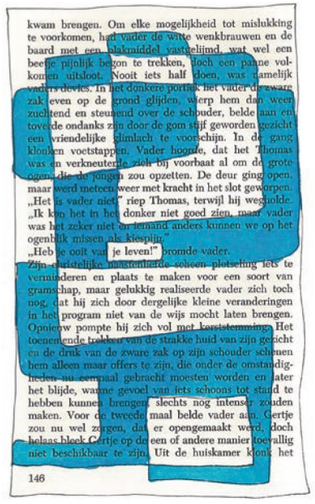
kwam brengen. Om elke mogelijkheid tot mislukking te voorkomen, had vader de witte wenkbrauwen en de baard met een plakmiddel vastgelijmd, wat wel een beetje pijnlijk begon te trekken, doch een panne volkomen uitsloot. Nooit iets half doen, was namelijk vaders devies. In het donkere portiek liet vader de zware zak even op de grond glijden, wierp hem dan weer zuchtend en steunend over de schouder, belde aan en toverde ondanks zijn door de gom stijf geworden gezicht een vriendelijke glimlach te voorschijn. In de gang klonken voetstappen. Vader hoorde, dat het Thomas was en verkneuterde zich bij voorbaat al om de grote ogen, die de jongen zou opzetten. De deur ging open, maar werd meteen weer met kracht in het slot geworpen. „Het is vader niet," riep Thomas, terwijl hij wegvolde. „Ik kon het in het donker niet goed zien, maar vader was het zeker niet en iemand anders kunnen we op het ogenblik missen als kiespijn."
„Heb je ooit van je leven!" bromde vader.
Zijn christelijke maatschappelijke scheen plotseling iets te verminderen en plaats te maken voor een soort van gramschap, maar gelukkig realiseerde vader zich toch nog, dat hij zich door dergelijke kleine veranderingen in het program niet van de wijs mocht laten brengen. Opnieuw pompte hij zich vol met kerststemming. Het toenemende trekken van de strakke huid van zijn gezicht en de druk van de zware zak op zijn schouder schenen hem alleen maar offers te zijn, die onder de omstandigheden nu eenmaal gebracht moesten worden en later het blijde, warme gevoel van iets schoons tot stand te hebben kunnen brengen, slechts nog intenser zouden maken. Voor de tweede maal belde vader aan. Gertje zou nu wel zorgen, dat er opengemaakt werd, doch helaas bleek Gertje op de een of andere manier toevallig niet beschikbaar te zijn. Uit de huiskamer klonk het
146

Zet nu je pen, stift of fineliner ergens op dat kader, en teken *zonder je pen van het papier te halen* een patroon in het kader. Bijvoorbeeld lussen en krullen, of juist hoekige lijnen die steeds van richting veranderen. Je mag je eigen lijn kruisen en je mag het kader raken of eroverheen schieten, maar teken wel door zonder onderbreking. Blijf tekenen totdat je het voldoende vindt, en eindig dan op het punt waar je begon.

Voeg nu kleur toe. Als je wilt kun je dit patroon precies om en om inkleuren, als een dambord, ook al is het patroon grillig.

Dit was de warming-up. Gefeliciteerd met je eerste boeksel!

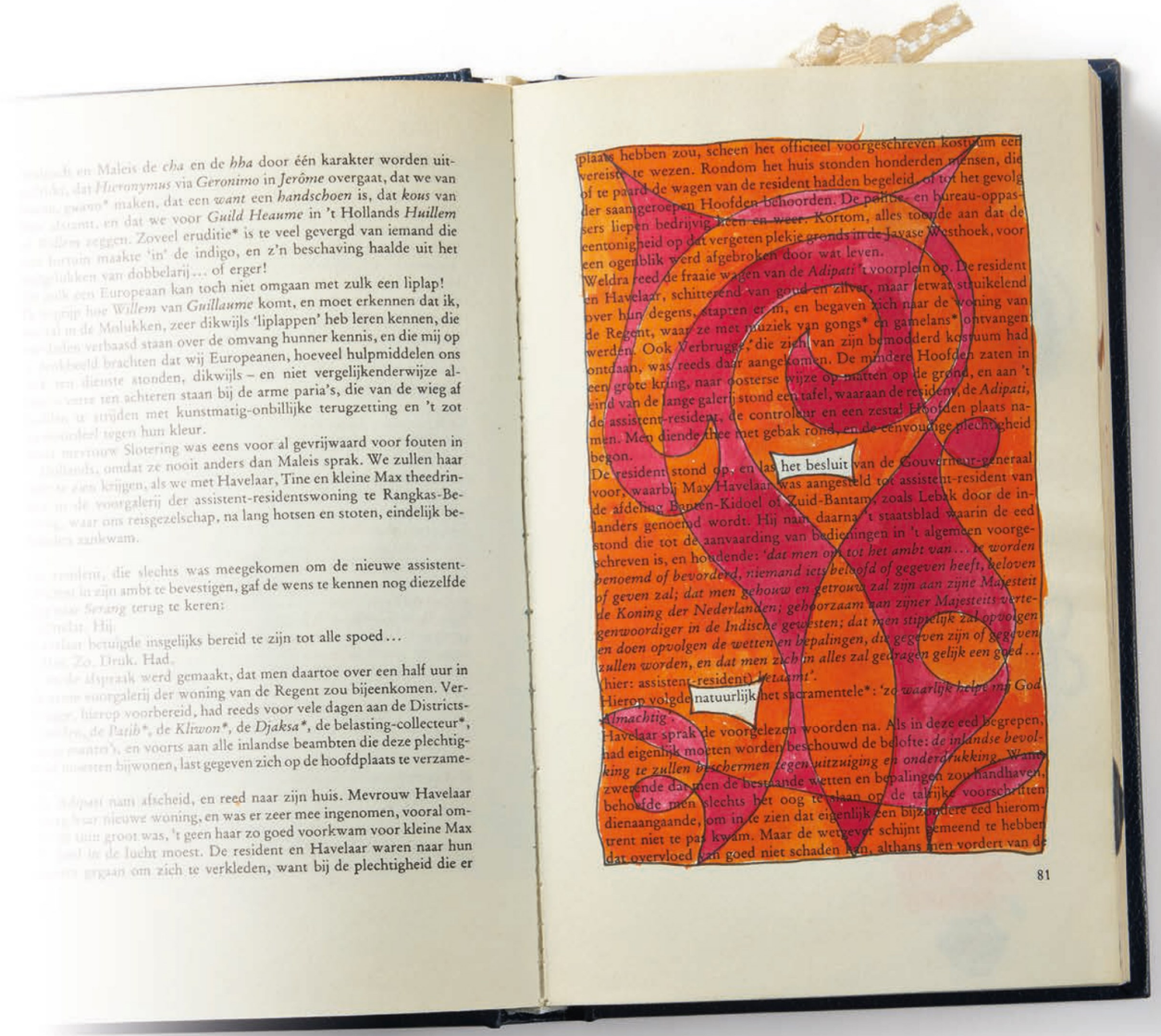
plaats hebben zou, scheen het officieel voorgeschreven kostuum een vereiste te wezen. Rondom het huis stonden honderden mensen, die of te paard de wagen van de resident hadden begeleid, of tot het gevolg der saamgeroepen Hoofden behoorden. De politie- en bureau-oppassers liepen bedrijvig heen en weer. Kortom, alles toonde aan dat de eentonigheid op dat vergeten plekje gronds in de Javase Westhoek, voor een ogenblik werd afgebroken door wat leven.
Weldra reed de fraaie wagen van de *Adipati* 't voorplein op. De resident en Havelaar, schitterend van goud en zilver, maar letwat struikelend over hun degens, stapten er in, en begaven zich naar de woning van de Regent, waar ze met muziek van gongs* en gamelans* ontvangen werden. Ook Verbrugge, die zich van zijn bemodderd kostuum had ontdaan, was reeds daar aangekomen. De mindere Hoofden zaten in een grote kring, naar oosterse wijze op matten op de grond, en aan 't eind van de lange galerij stond een tafel, waaraan de resident, de *Adipati*, de assistent-resident, de controleur en een zestal Hoofden plaats namen. Men diende thee met gebak rond, en de eenvoudige plechtigheid begon.
De resident stond op, en las het besluit van de Gouverneur-generaal voor, waarbij Max Havelaar was aangesteld tot assistent-resident van de afdeling Banten-Kidoel of Zuid-Bantam, zoals Lebak door de inlanders genoemd wordt. Hij nam daarna 't staatsblad waarin de eed stond die tot de aanvaarding van bedieningen in 't algemeen voorgeschreven is, en houdende: *'dat men om tot het ambt van ... te worden benoemd of bevorderd, niemand iets beloofd of gegeven heeft, beloven of geven zal; dat men gehouw en getrouw zal zijn aan zijne Majesteit de Koning der Nederlanden; gehoorzaam aan zijner Majesteits vertegenwoordiger in de Indische gewesten; dat men stiptelijk zal opvolgen en doen opvolgen de wetten en bepalingen, die gegeven zijn of gegeven zullen worden, en dat men zich in alles zal gedragen gelijk een goed ...* (hier: assistent-resident) *betaamt'.*
Hierop volgde natuurlijk het sacramentele*: *'zo waarlijk helpt mij God Almachtig'.*
Havelaar sprak de voorgelezen woorden na. Als in deze eed begrepen, had eigenlijk moeten worden beschouwd de belofte: *de inlandse bevolking te zullen beschermen tegen uitzuiging en onderdrukking.* Want zwerende dat men de bestaande wetten en bepalingen zou handhaven, behoefde men slechts het oog te slaan op de talrijke voorschriften dienaangaande, om in te zien dat eigenlijk een bijzondere eed hieromtrent niet te pas kwam. Maar de wetgever schijnt gemeend te hebben dat overvloed van goed niet schaden kan, althans men vordert van de
81

Doe ik het wel goed?

Ik zeg het je meteen: je doet het goed. Sowieso. Ook al wordt jouw werk compleet anders dan de voorbeelden die je in dit boek ziet. We zijn aan het spelen en je mag de spelregels zelf bepalen, oprekken, aanpassen of ongeldig verklaren.
Het is jouw spel.
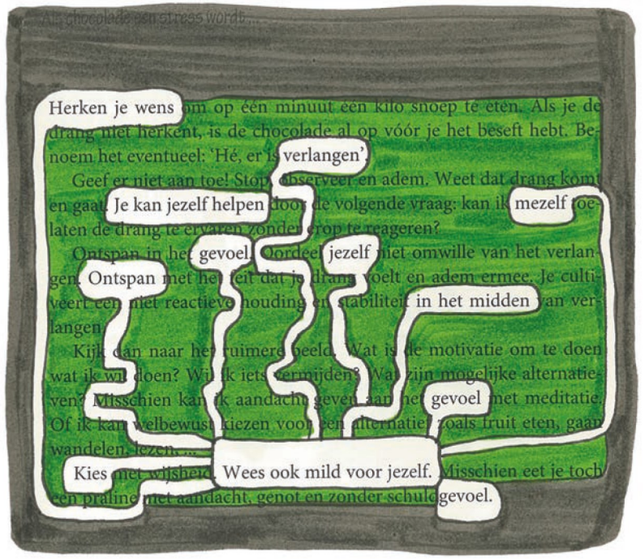
Tijdens mijn workshops zie ik regelmatig iemand iets heel anders doen dan ik bedoel of verwacht. Ik heb geleerd om mijn mond te houden, zelfs al vraag ik me oprecht af hoe het uit zal pakken bij de volgende stappen. Het komt namelijk toch altijd weer goed! En het verwondert me hoe veel verschillende uitwerkingen mogelijk zijn van één en dezelfde opdracht. Mooi.